

УДК 929

Таїсія Ківшар,

д-р іст. наук, професор,
старш. наук. співробітник НБУВ

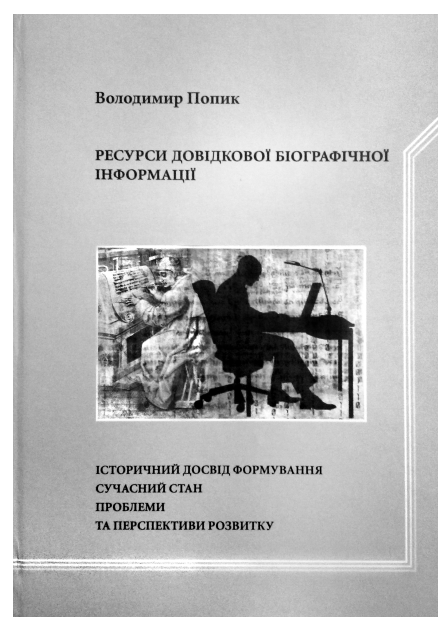
Ресурси біографічної інформації: традиційні уявлення, новітні тенденції і перспективи розвитку

Рец. на кн. : **Попик В.** Ресурси довідкової біографічної інформації: історичний досвід формування, сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку / Володимир Попик; відп. ред. Л. А. Дубровіна; НАН України. Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. – К., 2013. – 520 с.

Небувале піднесення суспільного інтересу до біографічної інформації – як історичної, так і присвяченої нашим відомим сучасникам, – бум друкованих публікацій, швидке формування електронних ресурсів гостро поставили завдання осмислення досвіду, традицій, сучасного стану та перспектив розвитку біографічно-інформаційної справи, місця і ролі у цьому процесі бібліотек як провідних центрів соціальних комунікацій. З цього погляду монографія В. І. Попика є актуальною і своєчасною працею як для історичної науки, так і для напряму соціальних комунікацій. Автор істотно розширює предметну галузь бібліотекознавства, пов'язуючи її з новітніми потребами суспільства в організації, використанні системної й інтегрованої біографічної, бібліографічної документної інформації та з роллю бібліотечно-інформаційних закладів у сучасному електронно-інформаційному середовищі.

Новизна праці, що рецензується, полягає, насамперед, у тому, що розвиток ресурсів біографічної інформації представлено автором як єдиний безперервний процес, котрий зародився ще в давнину у формі збирання рукописних документів, набув розквіту за доби друкарської культури і закономірно продовжується нині у новій якості, визначеній сучасними комунікаційними технологіями. Запропонований автором підхід уможливає цілісний погляд на історичну трансформацію уявлень щодо змісту, складу та завдань біографічної інформації як частини національного надбання, на розвиток справи її інтеграції та поширення відповідно до зростаючих інформаційних запитів суспільства, наступність та еволюцію форм і методів дослідницької, видавничої, інформаційної роботи.

Не менш важливим є те, що у монографії вперше окреслено всю широту діапазону видового різноманіття документів, які становлять ресурс біографічної інформації: меморіальні записи та інші давні писемні документи, праці авторів античності і середньовіччя, пам'ятки східної та європейської релігійної традиції,

хроніки, літописи й літописці, військові та адміністративні, зокрема – козацькі, реєстри, родоводи, зарубіжні й вітчизняні біографічні словники й довідники, біографічні сегменти універсальних, галузевих та регіональних енциклопедій, біографічні збірники, історико-меморіальні альманахи, генеалогічні збірники та праці, некрополі, краєзнавча література, бібліотечні, архівні, музейні каталоги й картотеки, зібрання формулярів, бібліографічні довідники, друковані й електронні покажчики, електронні версії довідкових біографічних видань, електронні «біографічні архіви», статичні й динамічні бази історико-біографічних даних, меморіальні веб-сайти, біографічні розділи електронних бібліотек, так звані відкриті архіви, генеалогічні інформаційні системи, офіційні ресурси органів державної влади, громадських організацій, творчих об'єднань, наукових, архівних й бібліотечних установ, приватні веб-сайти, біографічні складники блогів, соціальних мереж, спеціальні пошукові системи за персоналіями.

При цьому, автор доводить, що сучасні комп'ютерні технології створили можливість актуалізації й інтеграції всього нагромадженого впродовж століть інформаційного ресурсу, швидкого і зручного використання його в інтересах розвитку освіти, науки, культури, державного управління, для задоволення особистих інформаційних потреб громадян. Крім того, запропоновано оптимальні напрями й алгоритми розбудови в Україні різних за формами, призначенням та користувацькою аудиторією електронних біографічних ресурсів.

Книгу написано на широкій джерельній основі. Етапи нагромадження дослідницького, видавничого, інформаційного досвіду розкриваються на численних прикладах створення зарубіжних і вітчизняних біографічних словників, енциклопедій, книжкових серій, біобібліографій, різноманітних електронних ресурсів. При цьому автор намагається прослідкувати як форми передання традицій, їх якісної трансформації й використання у принципово нових умовах, так і утвердження певних негативних стереотипів і підходів, здавна притаманних підготовці словників, енциклопедій, які й нині гальмують поступ біографічно-інформаційної справи, а тому конче вимагають подолання.

Особливий інтерес становлять розділи монографії, присвячені оцінці місця і ролі, можливостей та здобутків бібліотек у інтеграції і поширенні біографічної й біобібліографічної інформації. Дослідник узагальнює вітчизняний та зарубіжний досвід створення бібліографічних ресурсів, електронних бібліотек, баз даних біографічної та біобібліографічної інформації, співробітництва книгозбірень з видавничими центрами й електронними біографічними архівами. Детально проаналізовано особливості напрямів роботи, підходів, напрацьованих багатьма провідними зарубіжними і вітчизняними бібліотеками, зокрема – Національною бібліотекою України імені В. І. Вернадського, подано рекомендації щодо адаптації, розвитку і використання їх досвіду.

Значну увагу приділено методичним проблемам представлення науковими установами, закладами освіти, державними органами, громадськими та діловими організаціями сучасного людського потенціалу України, що є вкрай важливим для інтеграції нашої держави у європейський та світовий інформаційний простір, для підтримки перетворень, що здійснюються в країні.

Загалом, запропоновані В. І. Попиком базові теоретичні, методичні та організаційні засади побудови сучасних електронних вітчизняних ресурсів біографічної інформації, зокрема, «Українського національного біографічного архіву», закладають основу для формування всеукраїнської джерельної

бази у галузі біографіки нової якості, яка має включати наукові дослідження, джерела, аналітичні матеріали, низку різновидів довідкової інформації, іконографію та бібліографію, а також вирішення за допомогою сучасної системи навігації завдань актуалізації й перетворення інтегрованої інформації на важливий знаннєвий ресурс сучасного суспільства.

Логічному й переконливому вирішенню дослідницьких завдань, донесенню одержаних результатів до читача, безумовно, сприяє структурна побудова монографії. Автор послідовно переходить від висвітлення історичного досвіду розбудови ресурсів біографічної інформації до аналізу їх сучасного стану, головних тенденцій еволюції, і далі – до формування прогностичних передбачень, обґрунтування актуальних завдань, теоретичних і методичних засад подальшого розвитку біографічно-інформаційної справи в Україні.

Водночас у книзі деякі важливі напрями і тенденції розвитку електронних ресурсів біографічної інформації, які з часом можуть набути у біографічно-інформаційній справі великого значення, окреслені лише у найбільш загальному плані. Йдеться, зокрема, про розвиток біографічного сегмента в соціальних мережах, у блогосфері, який вже починає вимальовуватися у своїх обрисах, про завдання і перспективи поєднання біографіки з базами бібліометричної та наукометричної інформації. Хоча цілком очевидно, ці принципово нові, ще недостатньо окреслені самою практикою, явища мають стати предметом спеціальних досліджень у майбутньому, коли буде нагромаджено достатній для їх аналізу матеріал.

Певним недоліком великої за обсягом монографії є також відсутність у ній покажчиків – іменного, географічного, а також наукових установ, видавництва, бібліотек, інформаційних центрів, створених ними ресурсів, багатотомних і серійних довідкових біографічних видань. Їх наявність суттєво б полегшила читачам цільовий пошук у тексті необхідної інформації. Наявність докладного списку джерел, який нараховує понад тисячу позицій, у т. ч. й електронних ресурсів з адресами доступу в мережі Інтернет, лише частково заповнює цю прогалину.

Незважаючи на окремі недоліки, дослідження В. І. Попика є безумовним науковим внеском в українське бібліотекознавство та бібліографознавство, у вивчення сучасних проблем і прогнозування подальшого розвитку соціальних комунікацій. Воно не лише озброює дослідників-біографістів, видавців, бібліотечних працівників і спеціалістів у галузі інформаційних технологій теоретичними знаннями, методичними порадами, а й окреслює широкі перспективи роботи у одному з важливих напрямів формування національного гуманітарного інформаційного простору.